

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ในอดีตที่ผ่านมา ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และประพฤตินิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งกลไกการตรวจสอบตามปกติอันได้แก่ การดำเนินคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวน และการดำเนินการทางวินัยโดยผู้บังคับบัญชา รวมทั้งการตรวจสอบโดยองค์กรพิเศษ คือ คณะกรรมการ ป.ป.ป. ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ 2550 ซึ่งได้กำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่ในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ มีภารกิจหลักในการตรวจสอบการทุจริต การปฏิบัติหน้าที่ และ รำรวยผิดปกติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ได้กำหนดมาตรการพิเศษที่แตกต่างไปจากเดิมคือ กำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจในการไต่สวนและวินิจฉัยชี้มูลความผิดทางวินัยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งถือเป็นมาตรการที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินการทางวินัยในระบบปกติ กล่าวคือ หากคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐมีมูลความผิดทางวินัย ผู้บังคับบัญชา หรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอน ของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้กระทำความผิดจะต้องพิจารณาลงโทษ เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นตามฐานความผิดที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติ โดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอีก และหากผลการตรวจสอบปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐรำรวยผิดปกติ กฎหมายกำหนดให้ผู้บังคับบัญชาต้องสั่งลงโทษไล่ออกหรือปลดออก โดยให้ถือว่ากระทำ ความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ ซึ่งในการตรวจสอบดังกล่าว ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นเป็นข้าราชการ ตุลาการ ข้าราชการตุลาการศาลปกครอง หรือข้าราชการอัยการ กฎหมายกำหนดให้ส่งเรื่องประธาน คณะกรรมการตุลาการ ประธานคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง หรือประธานคณะกรรมการ อัยการพิจารณาดำเนินการตามกฎหมายต่อไป นอกจากนี้ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งเรื่องที่มีการกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มี

อำนาจแต่งตั้งถอดถอนดำเนินการทางวินัย กฎหมายกำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิอุทธรณ์ได้เพียง ๑ ครั้ง ในการกำหนดโทษของผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษามาตรการที่มีผลต่อการดำเนินการทางวินัยดังกล่าวพบว่า มีปัญหาทางกฎหมาย และปัญหาในทางปฏิบัติที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. ปัญหาอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการไต่สวน และวินิจฉัยชี้มูลความผิดทางวินัยเจ้าหน้าที่ของรัฐ กรณีกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 19 (4) กำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจในการไต่สวนและวินิจฉัยเจ้าหน้าที่ของรัฐ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม และมาตรา 92 กำหนดว่า ในกรณีคณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณามีมติว่า ผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดทางวินัย ให้ส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจ แต่งตั้งถอดถอนดำเนินการทางวินัยตามฐานความผิดที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติ จากบทบัญญัติดังกล่าวประกอบกับศาลปกครองสูงสุดได้มีคำพิพากษาว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่มีอำนาจไต่สวนและวินิจฉัยในความผิดวินัยฐานอื่นนอกจากฐานทุจริตต่อหน้าที่ โดยปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติกฎหมายว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการไต่สวนและวินิจฉัยชี้มูลความผิดทางวินัยว่ามีขอบเขตแค่ไหนเพียงใด ซึ่งส่งผลกระทบต่อปฏิบัติงานและการบังคับใช้กฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

2. ปัญหาการลงโทษทางวินัยเจ้าหน้าที่ของรัฐ กรณีร้ายแรงผิดปกติ โดยให้ถือว่ากระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 80 (4) ได้กำหนดว่า ในกรณีคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีใช้บุคคลตามมาตรา 80 (1) - (3) ร้ายแรงผิดปกติ เพราะเหตุมีทรัพย์สินมากผิดปกติ มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นมากผิดปกติ มีหนี้สินลดลงมากผิดปกติ หรือได้ทรัพย์สินมาโดยไม่สมควร สืบเนื่องมาจากการปฏิบัติตามหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ ให้แจ้งให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอน โทษไล่ออกหรือปลดออก โดยให้ถือว่ากระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าว ถือเป็นมาตรการที่มีผลเป็นการลงโทษทางวินัยวิธีหนึ่ง แต่ยังไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรมอันเป็นหลักการพื้นฐานในการพิจารณาความผิดทางวินัย กล่าวคือ ในการลงโทษทางวินัยฐานใดนั้น จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่พิสูจน์ได้ว่าผู้นั้นได้กระทำการอันครบ

องค์ประกอบความผิดทำให้ผู้ถูกลงโทษไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการพิจารณาโทษทางวินัยดังกล่าว

3. ปัญหาการดำเนินการทางวินัย กรณีคณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณามีมติชี้มูลความผิดทางวินัย ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐทั่วไป กับข้าราชการตุลาการ ข้าราชการตุลาการศาลปกครอง หรือข้าราชการอัยการ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ กระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือรั่วรัวผิดปกติ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 92 และมาตรา 80 (4) ได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการทางวินัยเจ้าหน้าที่ของรัฐทั่วไป กับข้าราชการตุลาการ ข้าราชการตุลาการศาลปกครอง หรือข้าราชการอัยการ กระทำผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ กระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือรั่วรัวผิดปกติไว้แตกต่างกัน โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการทางวินัยของเจ้าหน้าที่ของรัฐทั่วไปกรณีกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ว่าผู้บังคับบัญชาจะต้องพิจารณาลงโทษตามฐานความผิดที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติโดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอีก หรือในกรณีรั่วรัวผิดปกติ กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษไล่ออกหรือปลดออกแต่ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นเป็นข้าราชการตุลาการ ข้าราชการตุลาการศาลปกครอง หรือข้าราชการอัยการ กฎหมายกลับกำหนดให้ส่งเรื่องไปให้ประธานคณะกรรมการตุลาการ ประธานคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง หรือประธานคณะกรรมการอัยการ พิจารณาดำเนินการตามกฎหมายต่อไป ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การที่กฎหมายบัญญัติขั้นตอนการดำเนินการทางวินัยไว้แตกต่างกันนี้ ถือเป็นปฏิบัติแตกต่างกันต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกัน อันขัดต่อหลักความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย

4. ปัญหาการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัย ตามมาตรา 96 กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกลงโทษทางวินัย ตามมาตรา 89/4

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 89/2 ได้กำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. สามารถใช้ดุลพินิจสั่งเรื่องที่มีการกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐว่ากระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจถอดถอนดำเนินการทางวินัย หรือดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ โดยมาตรา 89/4 กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนที่ได้รับเรื่องดังกล่าวดำเนินการสอบสวน หากเห็นว่ามีมูลความผิดและสั่งลงโทษทางวินัย มาตรา 96 กำหนดให้ผู้ถูกลงโทษทางวินัยมีสิทธิอุทธรณ์ได้เพียงดุลพินิจในการกำหนดโทษเท่านั้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ในการลงโทษทางวินัยนั้น หากผู้ถูกลงโทษไม่เห็นด้วยกับ

คำสั่งลงโทษทางวินัย ย่อมมีสิทธิโต้แย้งคำสั่งลงโทษทางวินัยดังกล่าวได้ แต่เมื่อพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าว เห็นได้ว่ามีผลเป็นการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัย ซึ่งเมื่อพิจารณาขั้นตอนกระบวนการดำเนินการทางวินัยในกรณีทั่วไป กับกรณีตามมาตรา 96 ประกอบมาตรา 89/2 จะเห็นได้ว่าต่างก็มีลักษณะเป็นการดำเนินการทางวินัยตามกฎหมายที่ใช้บังคับสำหรับการดำเนินการทางวินัยเจ้าหน้าที่ของรัฐเช่นเดียวกัน การที่มาตรา 96 ประกอบมาตรา 89/4 กำหนดสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยไว้แตกต่างกัน ทั้งที่กระบวนการดำเนินการทางวินัยมีสาระสำคัญเหมือนกันจึงขัดต่อหลักความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. ปัญหาอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการไต่สวนและวินิจฉัยชี้มูลความผิดทางวินัยเจ้าหน้าที่ของรัฐ กรณีกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ผู้วิจัยเห็นว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ให้มีความชัดเจน โดยกำหนดคำนิยามเพิ่มเติม ดังนี้

“มูลความผิดทางวินัย” หมายความว่า ความผิดทางวินัยอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น

“ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ” หมายความว่า การปฏิบัติหรือละเว้นไม่ปฏิบัติกรอย่างใดในตำแหน่งหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่หรือไม่ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ คำสั่ง มติของคณะรัฐมนตรีหรืออย่างใดอย่างหนึ่ง หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น และให้หมายความรวมถึงการประมาทเลินเล่อในหน้าที่ดังกล่าวด้วย

“ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม” หมายความว่า บุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ปฏิบัติหรือละเว้นไม่ปฏิบัติกรอย่างใดในตำแหน่ง หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่หรือไม่ใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ คำสั่ง มติของคณะรัฐมนตรีหรืออย่างใดอย่างหนึ่ง หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น และให้หมายความรวมถึงการประมาทเลินเล่อในหน้าที่ดังกล่าวด้วย

2. ปัญหาการลงโทษทางวินัยเจ้าหน้าที่ของรัฐ กรณีร้ายชัดปกติ โดยให้ถือว่ากระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ ผู้วิจัยเห็นว่า ควรแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ

ป้องกัน และปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรม และควรกำหนดให้การ
ร่ำรวยผิดปกติดังกล่าวเป็นความผิดทางอาญา ดังนี้

มาตรา 80

“ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ช. ใดสอบสวนข้อเท็จจริงและมีมติว่าผู้ถูกกล่าวหา ร่ำรวยผิดปกติ ให้
คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการดังต่อไปนี้

(4) “ให้ประธานกรรมการแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้ถูก
กล่าวหาดำเนินการทางวินัย ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับวินัยที่ใช้บังคับกับผู้ถูกกล่าวหา
นั้น

(5) ให้ประธานกรรมการส่งรายงานเอกสาร และความเห็น ไปยังอัยการสูงสุดหรือฟ้อง
คดีต่อศาล กรณีผู้ถูกกล่าวหาเป็นอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินคดีอาญาในศาลซึ่งมีเขตอำนาจพิจารณา
พิพากษาคดี โดยให้ถือว่ารายงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นสำนวนการสอบสวนตามประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและให้ศาลประทับรับฟ้องไว้พิจารณาโดยไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้อง”

และบัญญัติเพิ่มเติม มาตรา 123/4 โดยมีเนื้อหาสำคัญดังนี้

“เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดร่ำรวยผิดปกติ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 100,000 บาท และจำคุก
ไม่เกิน 7 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ”

3. ปัญหาการดำเนินการทางวินัย กรณีคณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณามีมติชี้มูล
ความผิดทางวินัย ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐทั่วไป กับข้าราชการตุลาการ ข้าราชการตุลาการศาล
ปกครอง หรือข้าราชการอัยการ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่ง
หน้าที่ราชการ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมหรือร่ำรวยผิดปกติผู้วิจัยเห็นว่าควร
แก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542
มาตรา 92 และมาตรา 80 ให้สอดคล้องกับหลักความเสมอภาค ดังนี้

มาตรา 92

ในกรณีมีมูลความผิดทางวินัย เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้พิจารณาพฤติการณ์แห่ง
การกระทำความผิดแล้วมีมติว่าผู้ถูกกล่าวหาผู้ใดได้กระทำความผิดวินัย ให้ประธานกรรมการส่ง
รายงานและเอกสารที่มีอยู่ พร้อมทั้งความเห็นไปยังผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้
ถูกกล่าวหาเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยตามฐานความผิดที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติโดยไม่
ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอีก ในการพิจารณาโทษทางวินัยแก่ผู้ถูกกล่าวหา ให้ถือ
ว่ารายงานเอกสารและความเห็นของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นสำนวนการสอบสวนทางวินัยของ
คณะกรรมการสอบสวนทางวินัยตามกฎหมายหรือระเบียบหรือข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงาน
บุคคลของผู้ถูกกล่าวหาแล้วแต่กรณี

กรณีผู้ถูกกล่าวหาเป็นข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ หรือข้าราชการตุลาการศาลปกครองตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครอง และวิธีพิจารณาคดีปกครอง ให้ประธานกรรมการส่งรายงานและเอกสารที่มีอยู่ พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานคณะกรรมการตุลาการ หรือประธานคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง แล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณาดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ หรือกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง โดยให้ถือเอารายงานและเอกสารของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นส่วนหนึ่งของสำนวนการสอบสวนด้วย และเมื่อดำเนินการได้ผลเป็นประการใดแล้ว ให้แจ้งให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทราบ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้มีคำสั่งลงโทษทางวินัยหรือวันที่ได้มีคำวินิจฉัยว่าไม่มีความผิดวินัย

มาตรา 80

(4) ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีใช้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ประธานกรรมการแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้ถูกกล่าวหาดำเนินการทางวินัยตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับวินัยที่ใช้บังคับกับผู้ถูกกล่าวหา

4. ปัญหาการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัย ตามมาตรา 96 กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกลงโทษทางวินัย ตามมาตรา 89/4 ผู้วิจัยเห็นว่า ควรแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 89/4 และมาตรา 96 ให้สอดคล้องกับหลักความเสมอภาค ดังนี้

มาตรา 89/4

“ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนได้รับเรื่องจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อให้ดำเนินการไปตามอำนาจหน้าที่ ให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนดำเนินการสอบสวนความผิดไปตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือระเบียบที่ใช้บังคับสำหรับการดำเนินการทางวินัยของผู้ถูกกล่าวหาหรือการแต่งตั้งถอดถอนสำหรับผู้ถูกกล่าวหาแล้วรายงานผลการดำเนินการให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทราบ

มาตรา 96

“ผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกลงโทษตามมาตรา 93 จะใช้สิทธิอุทธรณ์ดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้บังคับบัญชาตามกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคลสำหรับผู้ถูกกล่าวหาเหล่านั้นๆ ก็ได้ ทั้งนี้ ต้องใช้สิทธิดังกล่าวภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง”